

ועדת ערעור לפי חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

ו"ע (גימלאות) 8/20

ועדת ערעור לפי חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

בעניין שבין:

נעמי צור

באמצעות ב"כ עו"ד שוקי רגב

(להלן: "המערערת")

לבין:

הממונה על תשלום הגמלאות שירות קבע

באמצעות תחום הייצוג במחלקת הייעוץ והחקיקה

מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי

(להלן: "המשיב")

החלטה

השופט (בדימוס) אלוף (במיל') אילן שיף, יו"ר הוועדה:

1. בפנינו ערעור על החלטת המשיב לפיה המערערת אינה זכאית לתשלום קצבת שארים בגין פטירתו של בן זוגה לשעבר אל"מ לוי צור ז"ל, גמלאי צה"ל (להלן: "המנוח"). המנוח נפטר ביום 11 ביולי 2020.
2. הערעור הוגש תחילה בטענה כי קמה למערערת זכות לקבלת קצבת שארים מכוח הסכם גירושין עליו חתמו המערערת והמנוח, אשר קיבל תוקף של פסק דין, בשנת 1984. (להלן: "ההסכם" או "הסכם הגירושין"). במסגרת הסכם הגירושין הסכימו המערערת והמנוח כי המנוח ישלם למערערת את מלוא תשלומי הגמלה להם הוא זכאי ממשדד הביטחון, וכי הגמלה תועבר ישירות על ידי צה"ל לחשבונה של המערערת. עוד נקבע כי עם פטירת המנוח תועבר קצבת השארים למערערת.

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

3. המשיב טען כי המערערת אינה עומדת בדרישות חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות) {נוסח משולב}, התשמ"ה-1985 (להלן: "**חוק הגמלאות**"), הקובע, בין היתר כי לצורך תשלום חלקו של בן הזוג לשעבר בגמלת משרת הקבע, נדרש בן הזוג להגיש בקשה לרישום פסק הדין לחלוקת החיסכון. עוד קובע החוק כי אם נפטר הגמלאי טרם הגיש בן זוגו לשעבר בקשה לרישום פסק הדין, יהיה רשאי בן הזוג לשעבר להגיש תביעה לקבלת קצבת שארים מבלי שביקש את רישום פסק הדין, וזאת אם, בין היתר, טרם חלפו, במועד הגשת התביעה, שנתיים מהמועד בו ניתן פסק הדין.
4. יוסבר כי בשנת 2014 נחקק חוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014 (להלן: "**החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני**"), אשר כלל תיקון עקיף לחוק הגמלאות, ואשר מטרתו לקבוע הסדרים בעניין חלוקה של חיסכון פנסיוני בין חוסך ובין בן זוגו לשעבר, כאשר החידוש העיקרי בחוק הוא עיגון זכותו העצמאית של בן הזוג לשעבר לקבל את חלקו בחיסכון הפנסיוני, וזאת – ישירות מהגוף המשלם (זאת בתנאים מסויימים, בין היתר קבלת עד 50% בלבד מ"**השיעור המשותף**" כהגדרתו בחוק הגמלאות ובחוק לחלוקת חיסכון פנסיוני), ואף לאחר פטירת הגמלאי. אין מחלוקת כי עובר לחקיקת החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני, תשלום גמלת משרת קבע ישירות לידי בן זוגו לשעבר (כמו גם למאן שהוא אחר) היה אסור לפי חוק הגמלאות, כך שעל פניו, כל הסכם בין בני זוג בעניין זה, המבקש להתנות על הוראות החוק – לא היה מותר למימוש על ידי הגוף המשלם (בנסיבות העניין – צה"ל) בהיותו נוגד את הוראות החוק.
5. עוד יוסף לעניין רישום פסק הדין, כי החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני קבע כי הוא יחול גם לגבי פסקי דין לחלוקת חיסכון פנסיוני שניתנו לפני יום תחולתו (6 בפברואר 2015) ובהמשך נקבע שכל עוד יירשמו עד ליום 31 בדצמבר 2019.
6. אין מחלוקת כי המערערת לא הגישה בקשה לרישום פסק הדין.
7. עוד חשוב לציין כי לאורך כל השנים ועד למועד פטירתו של המנוח בשנת 2020 (כ-36 שנים) העביר צה"ל (על פי קביעת ההסכם) את מלוא תשלומי הגמלה ישירות לחשבון הבנק של המערערת. כך, 30 שנים ברציפות משנת 1984 ועד שנת 2014, מועד חקיקת החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני ותיקונו של חוק הגמלאות (זאת כאמור בניגוד לקבוע

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

בחוק הגמלאות אשר קבע, עובר לחקיקת החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני, כי תשלום גמלת משרת קבע אינו ניתן להעברה), וכך, ללא כל שינוי, 6 שנים נוספות - עד מועד פטירתו של המנוח.

8. במסגרת דיון קדם המשפט שהתקיים בפנינו, הסכימו הצדדים כי החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני אינו מאפשר בנסיבות העניין לשלם למערערת את תשלום הקצבה כפי שסוכם בינה לבין המנוח (פסק הדין לא נרשם כנדרש, והחוק מאפשר העברה של עד 50% מ"השיעור המשותף" כהגדרתו בחוק הגמלאות ובחוק לחלוקת חיסכון פנסיוני, גם אם פסק הדין נרשם). או אז טענה המערערת כי את הטעות, ארוכת הימים והשנים, שבביצוע תשלומי הגמלה על ידי צה"ל, על פי ההסכם בין בני הזוג, אשר מצטרפת לטעות מנהלית לכאורה של הצבא, בכך שלא הודיעו למערערת על שינוי חוק הגמלאות (ועל הצורך ברישום פסק הדין - אשר אינו אפשרי עוד לאור העובדה שחלף התאריך 31 בדצמבר 2019), והעובדה שהצבא פנה לראשונה למערערת רק לאחר מותו של המנוח, יש לזקוף לחובתו של הצבא, וכי כעת הוא מושתק מלטעון כי הסכם הגירושין אינו מאפשר להעביר לידיה את קצבת השארים בגין פטירתו של המנוח. כמו כן נטען עוד כי אינטרס ההסתמכות של המערערת מחייב המשך העברת הקצבה לידיה. לעניין זה טען המשיב כי אין לראות בעובדה שהמשיב לא עדכן את המערערת או המנוח בדבר חקיקת החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני ותיקון חוק הגמלאות בגדר טעות עליה הסתמכה המערערת, בהעדר חובה המוטלת על המשיב לעדכן את הציבור במצב החוקי החל.

עוד טען המשיב כי החלטת המשיב מיום 9.6.2020 (עליה הוגש הערעור) הינה החלטה שעניינה תשלום קצבת שארים לידי המערערת מכוח הוראות חוק הגמלאות והיא אינה נוגעת לגמלה ששולמה למערערת בעבר (קודם לפטירתו של המנוח). משכך יש לבחון את ההחלטה מיום 9.6.2020 כהחלטה עצמאית ולא כתיקון טעות.

עוד טען המשיב כי אף אם ייראה בהחלטה של המשיב כתיקון טעות, מקום בו ההחלטה המקורית (קרי, תשלום הגמלה), נעשה בחוסר סמכות, היה המשיב רשאי ואף חייב על פי הדין לתקן את הטעות.

9. עוד עלתה לדיון, ביוזמת הוועדה, השאלה כיצד בכוונתו של הצבא לנהוג באשר לתשלומים ששולמו למערערת במשך שנים – האם הכוונה היא לנוכח הנסיבות לוותר על

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

מה ששולם בניגוד לחוק או שיש כוונה לגבות סכומים אלו מהמערערת. לעניין זה יצוין כי המשיב הודיע, לאחר בירור הנושא, כי החליט שלא לגבות מהמערערת את סכומי הגמלה ששולמו לאורך השנים תוך התחשבות בנסיבותיה של המערערת ומצבה (ראו סעיף 9 לסיכומים מטעם המשיב).

דיון והכרעה:

10. כמוסבר לעיל, במשך 36 שנים שילם הצבא, שלא כדיון, גמלה לגרושתו של איש קבע (הן מבחינת עצם ביצוע התשלום והן באשר לגובה התשלום). בערעור שבפנינו אנו דנים איפוא בפעולה שנעשתה על ידי המשיב בניגוד לחוק ובהשלכותיה.
11. המערערת טוענת כי הצבא יצר בפניה מצג, על פיו הוא פעל, פועל וימשיך לפעול בהתאם להסכם הגירושין שנחתם בינה לבין המנוח ושקיבל תוקף של פסק דין. מכאן, הואיל והיא הסתמכה על המצג ושינתה מצבה לרעה בהתבסס עליו (היא אינה יכולה עוד להגיש את פסק הדין לרישום) הצבא מושתק כעת מלטעון אחרת ומחובתו להמשיך לשלם לה את קצבת השארים של המנוח. יצוין כי המערערת טוענת כי אם היא והמנוח, בעודו בחיים, היו מודעים למצב החוקי לאשורו, הם היו מגישים את פסק הדין לרישום במועד, וכך גם היו משנים, לפי הצורך ובהתאם לדיון, את הסכם הגירושין באופן שלא יסתור את הוראת החוק (כאמור, עובר לתיקון חוק הגמלאות – לא ניתן היה להעביר את הגמלה מהמשיב ישירות למערערת - "זכות לגימלה אינה ניתנת להעברה"). כך לשם הדוגמה היו קובעים ביניהם כי הגמלה והקצבה, או חלקן, יועברו על ידי המשיב למנוח, והמנוח יעביר את שווין למערערת.
12. המשיב טוען מנגד, בין היתר, כי אף אם נעשתה טעות ושולמו תגמולים שלא כדיון, אל לרשות להנציח את הטעות. כמו כן הוא טוען כי אף אם אכן נוצר מצג שווא, הרי שאותו מצג נוצר ביחס לתגמולים בלבד (עד למותו של המנוח) וכיום עסקינן בקצבת שארים, אשר לגביה לא נוצר המצג הלכאורי. לעניין זה חשוב לציין כי הסכם הגירושין שנחתם בין המערערת למנוח עושה הבחנה בין התגמולים לקצבת השארים, ואף מעלה את האפשרות שתיווצר בעיה בתשלום קצבת שארים. בסעיף 44 להסכם נקבע כי: "במקרה, חלילה, של

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

פטירת הבעל תמשיך האישה לקבל את תשלומי הגימלה הנ"ל ממדור הגימלאות, למשך כל אריכות ימיה ושנותיה. במקרה שלא תהיה אפשרות כזו לא יחול כל חיוב לסכומים אלה או אחרים על עזבונו של הבעל או יורשיו" (ראו נספח לכתב הערעור).

13. ספק רב בעיניי אם אכן ניתן לקבל את טיעוני המערערת אודות ההסתמכות וההשתק, ככל שהטענות נוגעות לתשלום קצבת השארים. כיבוד ההסכם על ידי המשיב ככל שהוא נוגע לתשלומי הגמלה אינו יוצר בהכרח ציפייה והסתמכות גם לגבי המשך תשלום קצבת שארים. המדובר בשני סוגים שונים של תשלומים וגם ההסכם, כמפורט לעיל, יצר הבחנה בין שני תשלומים אלו, ואף התייחס לאפשרות שהצבא לא ימשיך לשלם את קצבת השארים. יצוין עוד כי לו היה ההסכם, בדבר תשלום הקצבאות לאלמנה, נרשם, ומובא לידיעת הצבא, לאחר הרישום, אזי היו מנוכים מהגמלה, תשלומים הקבועים בדיון, כחלק מה"ביטוח" הפנסיוני של האלמנה.

14. למרות האמור לעיל אני מוכן לצאת מנקודת הנחה לצורך הדיון כי אכן נוצרה כאן הסתמכות שבעקבותיה שינתה המערערת מצבה לרעה.

15. טיעוני המשיב כי אין להנציח את טעות הרשות, עולים בקנה אחד עם הפסיקה העוסקת בתיקון טעות הנוגדת את החוק. ראו לעניין זה ראשית את פסק דינו של השופט בד' בע"א 433-80 נכסי י.ב.מ. ישראל בע"מ נ' מנהל מס רכוש וקרן פיצויים, תל-אביב:

"...יש להבחין בין התוצאה של טעות, המתבטאת בהחלטה הנוגדת את החוק או החורגת מסמכות בצורה אחרת, לבין החלטה, שמקורה בטעות משרד טכנית שנעשתה בהיסח דעת, מצד אחד, לבין החלטה שיש בה משום משגה, במובן זה שהפקיד יישם בצורה בלתי נבונה או בלתי נכונה את המדיניות של משרדו, או השתמש בשיקול-דעתו באופן בלתי סביר. לגבי שני סוגי ההחלטות הראשונים תוכלנה רשויות הציבור, בדרך כלל, לחזור בהן מהחלטה..." [ההדגשה אינה במקור, א.ש.]. יחד עם זאת יצוין כי השופט בד' הוסיף וציין בפסק דינו כי "תיתכנה נסיבות חריגות, שתחייבנה פתרון שונה ומיוחד... לא בכל מקרה, בו פועלת רשות ציבורית בניגוד לדרך הקבועה בחוק, יורשה לה לחזור בה מהחלטתה ולתת החלטה אחרת במקומה, תוך התעלמות מהתנגדותו של האזרח הנוגע בדבר. בהחלט ייתכנו מקרים, בהם דרישות הצדק תחייבנה מסקנה

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

אחרת, ובמיוחד כאשר האזרח שינה את מצבו לרעה כתוצאה מקבלת ההחלטה

”המוטעית”.

16. בהתבסס על פסיקה מאוחרת יותר, אשר ממנה עולה כי במקרים ספציפיים, בעלי קווי דמיון למקרה שבפנינו, לא הופעלה הדרישה להשתק (ראו למשל להלן בג”ץ 8634-08 שם טוב אלחננוב ואחרים נ’ משטרת ישראל – אגף משאבי אנוש), נראה כי המקרה דנן אינו נופל לגדר הנסיבות החריגות בגינן מנוע המשיב מלחזור בו מהחלטתו. אולם, ייתכן כי בנסיבותיו של המקרה שבפנינו נכון וראוי היה להגיע ל”פתרון שונה ומיוחד”. הדבר עולה בקנה אחד עם פסיקתו המאוחרת יותר כאמור של בית המשפט, אשר בד בבד עם קביעתו כי אין באפשרותו לפסוק שעל המדינה להמשיך לפעול בניגוד לדין, העלה את האפשרות, במקרה דומה לזה שבו עסקינן, כי אפשר שישולמו פיצויים (אם נוצר אינטרס הסתמכות עליו הסתמך צד לעניין ושינה מצבו לרעה) או שלחילופין תופעל בנסיבות המתאימות תורת הבטלות היחסית.

ראו לעניין זה בג”ץ 8634-08 שם טוב אלחננוב ואחרים נ’ משטרת ישראל – אגף משאבי אנוש: ”הגישה הנוהגת בהלכה הפסוקה היא כי אין להחיל את תורת ההשתק על הרשות המינהלית בנסיבות מעין אלה, שכן הדבר אינו מתיישב עם עקרון חוקיות המינהל; החלת ההשתק בנסיבות אלה ... עלולה לכבול את שיקול הדעת של הרשות, ולחייבה לקיים החלטות שקיבל גורם לא מוסמך; כן היא עלולה לעודד פעולות של גורמים מינהליים לא מוסמכים ... עם זאת, בהקשרים מסוימים וחריגים עלתה אפשרות להכיר בהשתק המינהלי... אולם, ככלל, הנטייה המכרעת היא שלא להכיר בהשתק במשפט המינהלי. בד בבד, הוצע לפתח את דיני הפיצויים במשפט המינהלי, כדי לאפשר מתן פיצוי לפרט הניזוק בלא פגיעה בעקרון חוקיות המינהל... כן הוצע לעשות שימוש, במקרים חריגים, מתאימים, בעקרון הבטלות היחסית, המאפשר הכרה מלאה או חלקית בתוקפן של החלטות שניתנו בלא סמכות ...”.

ראו גם ע”א 9073-07 מדינת ישראל - משרד הבינוי והשיכון נ’ אפרופים שיכון ויזום (1991) בע”מ: ”כשלעצמי מקובלת עלי הגישה ... לפיה מוטב להשקיף על מוסד ההשתק כ’פן אחד של תורת תום הלב’ משום שטענת ההשתק, ככל שהיא מתקבלת בהקשר זה, מובילה לתוצאה בינארית השוללת דיון לגופו של עניין וכובלת את הרשות

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

להתחייבות שניטלה בחוסר סמכות ואילו עיקרון תום הלב - אשר בו מחויבת הרשות וביתר שאת, בכל פעולותיה והליכותיה ובכלל זה במגעים שהיא מקיימת להתקשרויות חוזיות במשפט הפרטי - מאפשר לבית המשפט גמישות רבה יותר. מכוחו פתוחה בפניו קשת שלמה של פתרונות וסעדים ובהם סעדים כספיים, סעד של השבה, קביעה בדבר בטלות יחסית ובמקרים מתאימים גם סעד של אכיפה. במסגרת זו של יישום עיקרון תום הלב אף יש בכוחו של בית המשפט להתנות בתנאים את הפתרון או הסעד שקבע, תוך התאמת הפתרון והסעד לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה ועריכת איזון ראוי בין האינטרס הציבורי ועיקרון חוקיות המינהל הכרוך בו, לבין עניינו של הפרט אשר הסתמך על מצג של הרשות, ככל שהיה כזה".

ראו לעניין האפשרות להפעיל את תורת הבטלות היחסית בנוגע לתשלומים שנגבו ללא סמכות על ידי רשות מנהלית גם את ת"צ 21638-11-16 כרמי נ' עיריית רחובות.

מסכמת יפה את הדברים המלומדת דפנה ברק ארז בספרה **משפט מנהלי**, וכותבת כי ככלל, כאשר הטעם שעומד ביסודו של שינוי החלטה הוא אינטרס ציבורי חשוב, ייטה בית המשפט לאפשר את השינוי לעיתים אף תוך פגיעה בהסתמכות. "אי חוקיותה של החלטה מינהלית מהווה הצדקה ראשונה במעלה לשינויה". עם זאת, מוסיפה היא וכותבת כי "התיקון חייב להתייחס להיבטים של הסתמכות". "מידת הנכונות להגן על הסתמכותם של פרטים על החלטות מינהליות היא רבה יותר, (בהשוואה למידת ההגנה על ציפיות שנכזבו). ההסתמכות שזוכה להגנה היא במקרים רבים בעלת נפקות כספית-כלכלית, אך אינה חייבת להיות כזו... כמובן, יש לבחון אם ההסתמכות המוגנת היתה סבירה בנסיבות העניין...". "על פי עמדתה העדכנית של הפסיקה, שיקול ההסתמכות מטיל הגבלות גם על מידת החזרה מהחלטות שהוכרו כלא חוקיות על פי עקרונות המשפט המינהלי. קיומה של הסתמכות על החלטות כאלה הוא טעם להפעלתו של עקרון הבטלות היחסית, כך שביטול החלטות לא יחול על פעולות שנעשו בהסתמך עליהן". עמדה זו מהווה לגיטימציה שחיקה של הדעה הקודמת בפסיקה ממנה עלה כי החלטות בלתי חוקיות ניתנות בדרך כלל לביטול, בלי להידרש להיבטים של הסתמכות.

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

”במקרים רבים, הדרך הראויה להתמודד עם הצורך בשינוי, בלי להפקיר את האינטרסים של הפרט הנוגע בדבר, בעיקר בשל הסתמכותו על ההחלטה המקורית, היא הכרה באפשרות של שינוי, כפוף לפסיקת פיצויים... ראוי לציין כי ניתן להצביע על פסקי דין אחדים המתייחסים לדרך הפיצוי כאל חלופה ראויה להתמודדות עם שינוי מוצדק של החלטה, שכרוך בפגיעה ממשית בפרט הנוגע בדבר, אם כי ללא פסיקה אופרטיבית או גיבוש של הלכה מחייבת...” במקביל היא מציינת כי חשוב להדגיש שההכרה בפסיקת פיצויים אינה מהווה פתרון קסם ויש לה גם חסרונות, ובהם החשש מהרתעת יתר של רשויות מפני תיקון החלטות פגומות (ראו כרך א' לספרה, עמוד 389 ואילך).

17. בהסתמך על האמור לעיל ולהלן, לדעתי אין לחייב את המשיב להמשיך ולפעול בניגוד לחוק, בפרט כשהדבר נוגע לקופת הציבור. ראו לעניין זה אף בג"ץ 1407-18 קופולק (1949) בע"מ נ' מנהלת המחלקה לרישום תכשירים רפואיים: ”התשובה לשאלה האם טעות בקבלת ההחלטה מצדיקה את ביטולה תלויה במכלול שיקולים. בכל מקרה ומקרה, יש לבחון את השפעותיה של הטעות מבחינת האינטרס הציבורי מחד גיסא ואת התוצאות שיש לתיקונה מבחינתם של הצדדים המושפעים מהחלטת הרשות מאידך גיסא... כאשר משקלו של האינטרס הציבורי הוא נכבד, הנטייה תהיה לאפשר את הביטול, אף אם ההליך שהוביל לכך היה לקוי, ואף במחיר של פגיעה בהסתמכות”.

וכן בג"ץ 6414-15 ענק הבטיחות נ' משרד התקשורת:

”בנסיבות המקרה דנן, יש לתת משקל נכבד לתוצאה הבלתי חוקית של ההחלטה... כידוע, במקרים שבהם החלטתה של הרשות אינה חוקית או שיש בה חריגה ברורה מסמכות, תוכל הרשות, בדרך כלל, לשנות או לתקן את ההחלטה האמורה... לכך נוספת העובדה שהטעות גורמת לכאורה לפגיעה שאינה קלה באינטרס הציבורי....”

יצוין לעניין זה כי המערערת העלתה את הטענה כי במקרה שבפנינו אין המדובר בנוק שאפשר וייגרם לקופת הציבור, מן הטעם שאין גורם אחר שאפשר ויטען לזכאותו לקצבת שארים. ברם, המערערת לא הניחה בפנינו כל תשתית עובדתית שיש בה כדי להביאנו לכדי קביעה כי אכן קופת הציבור לא תינזק. ברור גם כי אין ניתן לממש את מלוא

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

ההסכם שכן על פי החוק ניתן כאמור לשלם עד 50% מגובה "השיעור המשותף" כהגדרתו

בחוק. כך או כך החוק אינו מתיר, בנסיבות העניין, לשלם קצבה למערערת.

18. יחד עם זאת, כפי שצוין לעיל, נראה כי בעניינינו, בנסיבות העניין - בהן המערערת התנהלה בתום לב והסתמכה במשך שנים רבות על התנהגותה של הרשות, ואף שינתה עקב כך את מצבה לרעה, ועת המדובר בזכויות הרות גורל וחשיבות, הנוגעות לזקנה ולענייני פנסיה, יש לנקוט לעיתים ב"פתרון שונה ומיוחד" בדמות פיצויים או הפעלת תורת הבטלות היחסית. המשיב הודיע כאמור, במענה לשאלתנו, הן בכתובים והן במסגרת הדיון בפנינו כי הוא נואף שלא לגבות מהמערערת את הסכומים שהועברו אליה בניגוד לחוק עד לפטירתו של המנוח (גבייה אשר אפשר והיתה מתבססת לדוגמה על טענה לעשיית עושר שלא במשפט - וזאת לגבי תקופה בת 7 שנים שלא חלה עליה התיישנות). אני סבור כי בנסיבות העניין החלטה זו מהווה פיתרון מאוזן וראוי שהלכה למעשה עולה בקנה אחד עם שתי האפשרויות שנקבעו בפסיקה ובספרות המשפטית (פיצויים ולחילופין בטלות יחסית). חשוב להדגיש כי תשלום גמלה במשך 36 שנים (באופן הנוגד כאמור את החוק, הן באשר להעברת הגמלה למערערת והן באשר לסכום הגמלה שהועבר) עולה לכדי סכומי כסף גבוהים מאוד, ולא ניתן להתעלם מהעובדה שמדובר בכספי ציבור.

אי גביית הסכומים הנ"ל ששולמו עד מועד פטירת המנוח פירושה תשלום פיצוי גבוה מאוד למערערת וכן הפעלת תורת הבטלות היחסית ממועד הפטירה ואילך, תוך הבחנה בין התקופה הראשונה עד פטירת המנוח לבין התקופה השנייה ממועד פטירתו שלגביה הוחלט לא לשלם למערערת קצבת שארים.

19. כאמור, לא נעלמה מעיני העובדה שהמדינה לא היתה רשאית לגבות סכום הגמלאות ששולם בטעות, במשך תקופה ארוכה, שלגביה חלה תקופת ההתיישנות. אך בבוא ערכאה שיפוטית, או מעין שיפוטית, להפעיל את תורת הבטלות היחסית היא רשאית גם רשאית, להתחשב במלוא התקופה. אפשר שיש להתחשב במלוא התקופה גם לו הייתי צריך לחשב את הפיצוי המגיע למערערת.

20. אשר על כן, לדעתי אין לחייב את הצבא לשלם קצבת שארים למערערת ויש **לדחות את**

הערעור.

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

סא"ל יותם הר ציון, חבר הוועדה:

21. אני מסכים לעמדתו של חברי, יו"ר הוועדה. אף אני סבור שספק רב אם ניתן לבסס טענת הסתמכות ושינוי מצב לרעה ביחס לקצבת השארים בשונה מביסוסה של טענה זו בהסתמך על תשלום הגמלאות.

22. עם זאת, נוכח נסיבותיו הייחודיות של המקרה, לפיהן במשך עשרות שנים טעה המשיב והעביר כספים ישירות למערערת, הלכנו כברת דרך מסוימת לעבר המערערת בעצם השימוש בדוקטרינת הבטלות היחסית והבאת המשיב להודעה כי לא יעמוד על החזרת הכספים. אני חושב שבנסיבות העניין פתרון זה ראוי והולם. אעיר בשולי דבריי כי אין תימוכין לטענת ב"כ המערערת, כי לו המנוח היה בחיים, סביר שהיה מסכים עם המערערת אף על העברה עתידית של קצבת השארים. כפי שחברי ציין, הסכם הגירושין דווקא מצביע על אפשרות אחרת בסוגיה זו.

עו"ד משה רוזנבלום, חבר הוועדה:

אני מסכים.

23. המערערת תישא בתשלום הוצאות לטובת המשיב בגובה של 3,000 ₪.

24. טרם סיום נבקש לחוות דעתנו על כך שעל רשויות המדינה להיות עירניים ביחס לסוגיות שונות שיכולות להיווצר כתוצאה משינוי חוק והשלכותיו. מבלי לקבוע מסמרות, נראה לנו כי ראוי, עת חל שינוי בחוק אשר משפיע על זכויות של גמלאים ושארים, אשר מטיל על גמלאים חובה מוגבלת בזמן לנקוט פעולה אקטיבית שתיטיב עם מצבם, שהממונה על הגמלאות יביא הדבר לידיעת הנוגעים בדבר, כדי שיפעלו בנדון ולא ייכשלו ויגיעו למצבים שאינם עוד בני תיקון. האמצעים הטכנולוגיים הקיימים כיום מקלים על מתן הודעה כאמור ועל תיעודה. עוד נציע למשיב לוודא כי המנגנון הקיים אצלו כיום מאפשר זיהוי של מקרים חריגים, כגון המקרה שלפנינו, בהם מועברת גמלה בניגוד לדין. זאת, על מנת להימנע מהישנות מקרים מסוג זה בעתיד.

ועדת ערעור לפי חוק שרות הקבע
בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

25. לצדדים זכות ערעור לבית המשפט המחוזי תוך 30 ימים מיום קבלת ההחלטה.

ניתנה היום, י"ב באב תשפ"א, 21 ביולי 2021, בהעדר הצדדים.

 משה רוזנבלום משה רוזנבלום, עו"ד חבר הוועדה	 סא"ל יותם הר ציון חבר ועדה	 השופט (בדימוס) אלוף (במיל") אילן שיף – יו"ר הוועדה
---	--	---